

Evelin Ilves, Kirsi Altjõe

Miks on koolide edetabeli aluseks ainult eksami-tulemused, kui on nii palju ka muid väärtusi, mida hinnata, küsivad Evelin Ilves ja ajakirja Pere ja Kodu peatoimetaja Kirsi Altjõe.

Kõiki neid iga-aastaseid koolide edetabeleid ja 1. klassi katsetega seotud pingeid väga lähedalt nähes ja tundes tekib küsimus, kas me ei lähene kooliharidusele tagumisest otsast? Kas me ei väärtusta kooli, valides valesid kriteeriume? Mida me üldse koolilt ja ka oma lapselt ootame?

Meile söödetakse ette edetabeleid, mille järgi kooli tuleks hinnata (ja hinnataksegi), aga tegelikult on ju nii palju muidki väärtusi, mida lapsele tema esimest kooli valides saaks ja tuleks arvesse võtta. Neid n-ö pehmeid väärtusi, mis tegelikult meie laste maailmapilti mõjutavad ja kujundavad.

Kuidas me oleme jõudnud isegi maailmas ainulaadsesse olukorda, kus teatud koolide 1. klassi soovivate laste (või olgem ausad, lapsevanemate) tung ületab ülikoolis juurateaduskonda õppima ihkajate arvu? Mis on üldse nende edetabelite publitseerimise eesmärk?

Kas tabelitegijad saavad aru, et kui aastast aastasse sisendatakse lapsevanematele, et head haridust antakse vaid suuremate linnade eliitkoolides ja nende kodulähedased, eriti maakoolid, oleksid justkui kehvemad, sest moodustavad enamasti tabelite alumise osa, viibki see paratamatult maakoolide väljasuremiseni? Sest iga lapsevanem soovib, et tema laps saaks hea hariduse. Selle nimel vahetatakse elupaika ja kolitakse heade koolide lähedusse või pannakse laps taluma pikki autosõite linna kooli.

Sõnum, mida eksamitulemuste tabel edastab – et tabeli esiotsa koolid on head ja tagumine ots vilets –, ei vasta lihtsalt tõe. Esiotsa koolides on rohkem neid õpilasi, kes sooritasid eksami maksimumpunktidele. See ei näita sugugi, et seal kõige paremini õpetatakse ning et sealt tulevad kõige paremad kodanikud.

Kõikides koolides on nii helgeid kui ka vähem helgeid päid. Väiksema õpilaste arvuga koolis, kus puudub võimalus õpilasi valida, on neid väga andekaid lihtsalt vähem. Ent kui õpilane on tubli ja töökas ning õpetajad head, saab igast Eestimaa koolist jõuda maailma tippülikoolide doktorikraadideni.

Võime väikse näitena tuua ühe tabeli lõpuotsa kuuluja, Abja-Paluoja kooli, mille vilistlased öde-venda Maria ja Lauri Mälksoo on saanud filosoofiadoktori kraadi maailma tippülikoolidest – üks Cambridge'ist ja teine Humboldtist – ning nüüd noorte haritud inimestena oma teadmisi Eesti heaks jagavad. Ka Gerd Kanter kasvas üles Pärnu-Jaagupis ja Erki Nool Võrus, tõusev ameerika jalgpalli staar Margus Hunt aga on Karksi-Nuia gümnaasiumi üpris värske vilistlane. Selliseid näiteid on kindlasti kõikidel koolidel.

Meie koolide hindamiskriteeriumid võiksid olla hoopis teised juba neidsamu edetabeleid koostades. Miks me ei võta pingeridu tehes arvesse väärtusi, mis kasvava lapse seisukohast tegelikult olulised on? Mõtleme viivuks, milline on ideaalkool, mida oma lapsele sooviksime.

Meie arvates on seal esiteks tähelepanu keskmes laps koos kõigi oma eripäradega, mida märgatakse ja mida arvestatakse, olgu siis tegu heade või halbade joontega. Teiseks õpetamismeetodid, mis ei esinda kuiva tuupimist ja armutut konkureerimist parima hinde nimel, vaid annavad arusaamise maailmast. Kolmandaks väärtuskasvatus, mis õpetab lastele üksteisest lugupidamist, hoolimist, üksteise märkamist ja omavahelist koostööd. Õpetab vastutustunnet ning kodanikujulgust ja -vabadust.

Neljandaks – elus hakkamasaamiseks vajalikud oskused ning kultuursus. Siia juurde käib nii arusaamine sellest, kust tuleb raha nii iseenda kui ka ühiskonna vajaduste tarbeks, kuni selleni välja, mida ja kuidas koolisöökla lauale pannakse. Terved päevad koolis veetvatele lastele on hea ja täisväärtuslik koolitoit väga oluline juba tervise tagamise seisukohalt. Ent toit on samuti kultuur – need on kohalikud traditsioonid, oma maa andide väärtustamine, need on lauakombed ja lõppkokkuvõttes harjumused kogu tulevaseks eluks.

Viiendaks korraldab ideaalne kool lapse elu terve päeva vältel – olgu huviringe, treeninguid või kasvatajaga pikapäevarühmi pakkudes, et töötavad lapsevanemad ei peaks kiirustama neid trenni või huvikooli vedama või muretsema, kuhu kaubanduskeskusesse või bussijaama laps täna hängima läks.

Ja lõpuks, kõige tähtsam: ideaalne kool asub kodu lähedal ja sinna saab jalgsi, ratta või koolibussiga kohale. Kõige krooniks peaks kõikidel peredel, elupaigast sõltumata, olema kindlustunne, et riik suhtub igasse lapsesse tähelepanelikult – see tähendab, et kõikides koolides saab ühtviisi väga head haridust. Tänapäeva maailmas on nende hindamiskriteeriumide koondnimetus Põhjala mudel ning enamik meie edetabeli esikoolidest neile kriteeriumidele ei vasta.

Kui meile meeldivad pingeread, siis ootaks sellist edetabelit, mis paneks ritta koolid, mis on lastesõbralikemad Eestis. Nii nagu me paneme igal aastal kokku peresõbralikemate ettevõtete nimekirja, mille koostamisel võetakse arvesse väga mitmeid kriteeriume. Samamoodi võiks koolide kohta olla mitmekülgsem avalik teave, et sellel koolil on oma juurviljaaed, tolles aga pakutakse ainult mahetoitu.

Muide, Inglismaal on viimastel aastatel tekkinud trend, et kooli valivale ja külastavale perele antakse peale õpikeskkonna tutvustamise põhjalik info ka koolivälise tegevuse kohta, samuti viiakse nad otse kooli kööki, sest kvaliteetne toit on muutunud loomulikuks osaks heast koolist. Teine valus teema koole vaadates on õpetamise viis. Me räägime tihti sellest, mida lastele õpetada, ning vaidleme selle üle, kes peaks lapsi õpetama ning kui palju peaksid õpetajad palka saama, aga võiksime rääkida rohkem ka sellest, kuidas lapsi õpetada.

Me ootame, et lastest sirguksid empaatilised, edukad ja selge silmavaatega täiskasvanud, kes on suuremad ja targemad kui anonüümne ja õel netikommentaator. Me loodame, et koolikiusamine kaob, ja usume, et koolitulistamisjuhtumitest saame lugeda ainult välisuudiste rubriigist. Aga kas me oskame selliseid lapsi kasvatada?

Tegelikult saaksime juba praegu lihtsate vahendite abil kasvatada teistega arvestavaid kodanikke, neid, kes analüüsivad oma tegusid ja väljaütlemisi ning hoolivad ligimesest. Grupitöö koolis õpetab lisaks rühmas töötamise oskustele ja teistega arvestamisele ka midagi oma klassikaaslaste kohta. Klassikaaslane, kellega koos on loodusprojekt pooleli või kellega mestis füüsikas tore «avastus» tehti, ei saa vahetunnis sõimu osaliseks ning teda ei panda Facebookis häbiposti.

Mõelgem, kust tulevad meie eeskujud. Kas need tulevad mõnest eduühiskonna mudelist, kus upitatakse indiviide ja kasvatatakse juba maast madalast olema parim, ainsana. Või võtame

etaloniks skandinaavialiku mudeli, kus juba väiksest peale on kõik ühtmoodi head. Keegi pole parim. Ei jalgpallis ega füüsilis. Kus hinnatakse koostöötamise väärtust. Rootsis võib isegi ülikooli lõputöö esitada grupitööna.

Tahaks esitada selge küsimuse: mida me ootame koolilt? Ja vastata, et meie ühiskond ootab terveid, sõbralikke ja endaga hakkama saavaid inimesi, kes naerataksid naabrile, aitaksid abivajajat ning valiksid töö- ja elukohaks mõne Eesti küla või linna. Sest siin on maailma parim paik, kus elada, lapsi kasvatada ja neile haridust anda. Pingevalt, täisväärtuslikult. Ja et nende lapsed omakorda mõtleksid ja tunneksid samamoodi.

Artikkel Postimehe [veebilehel](#) .